

BORIS VIAN'IN "GÜNLERİN KÖPÜĞÜ" ADLI ROMANINDA KARA MİZAH*

Nurten SARICA**

Özet

Sadece tek bir yönüyle ele alınamayacak kadar çok yönlü, tıpkı onun bu çok yönlülüğünü anlatan çok biçimli, şekilden şekle giren (protéiforme) romanı "Günlerin Köpüğü" gibi renkli kişilikli Boris Vian, Gilbert Pestureau'nun dediği gibi "hızlı bir göktaşı gibi" 20. Yüzyılın ortasından hızla kaymıştır. Yirmi üç yaşında başladığı yazın kariyerine onlarca romanı, tiyatro oyunlarını, şiir derlemelerini, film senaryolarını, on beş kadar dergide yayınlanan makalelerini, yaklaşık beş yüz şarkı sözünü, roman, öykü, tiyatro ve şiir çevirilerini sığdıran harika çocuk Boris Vian, özellikle kullandığı dil ve eserlerine kattığı o ince eleştirel üslubuyla döneminde iz bırakan önemli isimlerden biri olmayı başarmıştır. "Günlerin Köpüğü" ilk bakışta duygu yüklü bir aşk romanı gibi görünmesine rağmen, derin yapısında yazarın çok yönlü kişiliğinin ipuçlarını saklayan, okundukça farklı bir yapıya bürünen, güldürürken düşündürülen bir başyapıttır. Bu çalışmada hayal ve kurgunun, şiirsellikle sıradanlığın, saçma ve bunalımın nasıl iç içe geçtiği ve neredeyse baştan sona kara mizah kılıfına nasıl girdiği incelenmeye çalışılacaktır. Romanın hemen hemen her sayfasında karşılaşılan ve gülümseten, ardından okurun kafasında soru işareti oluşturan, toplumun sosyo-kültürel yapısına ilişkin ince alaylar, yazarın yaşadığı dönemle de göz önünde bulundurularak ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Boris Vian, Kara mizah, Günlerin Köpüğü,*

BLACK HUMOR IN BORIS VIAN'S "L'ECUME DES JOURS"

Abstract

Boris Vian who has a colorful personality like his novel " L'Ecume des Jours –The Foam of The Days" which is too versatile not to be dealt with in a one way, is like polymorphic, shapes in every way, "slipped fast as a meteor" from the middle of the 20th century as Gilbert Pestureau said. At his twentieth, Boris Vian who is golden boy, began his literature carrier which includes dozens of novel, theatre plays, poetry collections, film scenarios, articles published about fifteen magazines, five hundred lyrics, and also he succeeded to be one of the important names that left a mark in his time with his subtle critical style and language. "The Foam of The Days" is a masterpiece that thinks of laughing and laughing in a different structure while reading the hints of the multi-faceted person in the deep structure, even though it looks like a romance full of emotion at first sight. In this work it will be analysed how to intertwine fiction and dream, simplicity and lyricism, nonsense and depression. The subtle events of society's socio-cultural structure, which smiles and are encountered on almost every page of the novel, and which form a question mark in the reader's mind, will be handled together with the author's period.

Key Words: *Black Humor, Boris Vian, The Foam Of The Days*

*Bu çalışma IV. BAKEA 2015 sempozyumunda sunulmuştur.

**Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, DENİZLİ.

e-posta:nsarica@pau.edu.tr

1.GİRİŞ

«Günlerin Köpüğü», 1920 -1959 yılları arasında yaşamış, Fransız Edebiyatı'nın hem yazar, şair, eleştirmen, müzisyen hem de mühendis olan ünlü ismi Boris Vian'ın unutulmayan romanıdır. Yazarın 23 yaşında başladığı yazın yaşamı öylesine zengin ve çok yönlüdür ki; on yedi yıllık bu yaşama bazıları kendi adıyla bazıları takma adlarla yayımlanmış onlarca romanı, öykü derlemelerini, şiir kitaplarını, tiyatro ve opera oyunlarını, denemeleri, çevirileri ve beş yüz şarkı sözünü sığdırmış olması onu unutulmaz isimler kategorisine sokmaya yeter ve artar bile. Ancak, sadece tek bir yönüyle ele alınamayacak kadar çok yönlü, tıpkı onun bu çok yönlülüğünü anlatan çok biçimli, şekilden şekle giren (protéiforme) romanı “Günlerin Köpüğü” gibi renkli bir kişiliğe sahip Boris Vian, Gilbert Pestureau'nun deyimıyla “hızlı bir göktaşı gibi” 20. yüzyılın ortasından hızla kaymıştır. (Pestureau, 1985).

Romanlarında sergilemiş olduğu ustalık Cécil Cayol'ün 2012 yılında Boris Vian'ın yaşamı ve eserleri konulu bir sergi için yazdığı tanıtım yazısında dile getirdiği gibi savaş sonrası toplum için baş döndürücü bir öncülüğün, ilericiliğin göstergesidir.

«Günlerin Köpüğü»'de bize göre yazarın bu ustalığının en güzel örneğidir. Çünkü öylesine farklı bir anlatım tarzı ile karşılaşılmaktadır ki ne zaman elinize alsanız yeni bir boyut, yeni bir evren karşınıza çıkmaktadır. Raymond Queneau'nun deyimıyla “ modern aşk romanlarının en etkileyicisi” dir. Oysa sıradan bir aşk romanı olmanın ötesinde, çok derin bir eleştirel roman, biçem açısından bakıldığında da dilsel kullanımların yetkinliğiyle taçlanmış bir başyapıt olarak değerlendirilmesi hiç de abartılmış olmaz.

2.KARA MİZAH VE «GÜNLERİN KÖPÜĞÜ»

Mizah sözcüğünün tanımına bakıldığında, Aşılıoğlu'na göre “*ciddi görünenin arkasındaki çarpıklıkları, karşıtlıkları ve tutarsızlıkları gülmece veya ince alay yoluyla anlatmaya yarayan bir tür yergi şeklidir, güldürürken aynı zamanda düşündürür. Gerektiğinde dikkatleri uyumsuzluklara çekerek bunlara karşı tavır almamızı sağlar.*” (Aşılıoğlu, 2013: 207). Çok yönlü düşünebilme, sorgulama, eleştirme, analiz ve sentez yapabilme gibi zihinsel beceriler, mizah yoluyla daha kolay geliştirilebilir. Bu gibi olumlu kişilik özelliklerinin geliştirilmesinin aracı da, yine mizahın kendisidir

Kara mizaha gelince TDK'nın güncel sözlüğüne göre “*yalnız güldürmeyi değil, düşündürmeyi ve yergiyi de amaçlayan mizah*” olarak tanımlanır. Acı, üzüntü, keder gibi olumsuz duyguların, savaşlar, felaketler, ölümler, hastalıklar gibi olumsuz durum ve olayların güldürmekten çok düşündürmeye yönlendirecek şekilde güldürüle karışık anlatılması söz konusudur. İnsanı acı acı gülümseten bir burukluk vardır. Mizah kendiliğinden gelişen bir durumken, kara mizah yapmak çok daha fazla ustalık gerektiren bir durumdur. Batı yazınında görülen kara mizah örnekleri çoğunlukla bir başkaldırı niteliğindedir. Bu başkaldırı kimi zaman yönetime, kimi zaman toplumsal kurallara karşıdır. Yazarlar karşılaştıkları her türlü çarpıklığı ve çirkinliği bu şekilde ortaya koyarak bir bakıma bu konulara dikkat çekmeyi ve gözler önüne sermeyi amaçlamaktadırlar.

Boris Vian'a gelince; kendi yaşamına bakıldığında savaş sonrası dönemin o karmaşık toplumsal yapısına ve birçok olumsuzluğa karşı, üstelik 12 yaşından beri onunla olan hastalığını hiçe sayarak, deyim yerindeyse yaşamının her anını dolduracak, değerli kılacak işlerle karşılaşılır. Eğitim yaşamını bitirip mühendis olmuş ama bununla yetinmemiştir. Yazın alanında ürettiği çok çeşitli türden (roman, şiir, deneme, tiyatro, opera vs) eserlerle, yaşadığı toplumun sorunlarını etkili bir dille ortaya koymaktan da çekinmemiştir. Hatta romanları öylesine büyük, olumsuz tepkiler almıştır ki bundan dolayı çoğunlukla da kendi adını kullanmak yerine takma isimler kullanmıştır. Bison Ravi, Vernon Sullivan, Gédéon Molle, Hugo Hachebuisson bunlardan birkaçıdır. Açıkçası mizah Vian'ın sadece “Günlerin Köpüğü” romanında değil tüm yaşamında kendini göstermektedir.

Romanı “Günlerin Köpüğü” ne bakıldığında; romanın ismi ilk başta bir soru işareti oluşturur okurun kafasında. Ne demek istemiştir yazar? Aslında daha romanın isminde hem bir esenlik hali hem de bir gizem vardır. Şöyle ki; köpük sözcüğünün anlamı incelendiğinde, ilk akla gelen deniz kenarında veya yüzeyinde oluşan kısa süreli, hafif beyaz, sönüp kaybolan bir madde olarak; veya sabun köpüğünde olduğu gibi arındıran temizleyen, akıp giden, kaygan bir madde olarak tanımlanabilir. Bu şekliyle esenlikli (euphorique), olumlu, iyimser, huzur veren bir anlam yüklenmektedir. Başka bir anlamı ise kızgınlık ve öfke anında bazı insan ve hayvanların ağzında oluşan sıvıdır. Bu şekliyle tam tersine esenliksiz, olumsuz ve kötümser bir boyut kazanmaktadır sözcük. İlk anlamıyla günlerin hızla geçtiğini, berrak ve duru bir şekilde akıp gittiğini akla getirirken, ikinci anlamıyla, öfkeyle, kızgınlıkla yaşamı bitiren bir varlık izlenimi uyandırmakta, dolayısıyla da olumsuz bir anlam yüklenmektedir. Bu ikili anlam bir bakıma romanın akışında da kendini göstermektedir. Romanın ilk bölümlerinde zenginlik, mutluluk, aşk dolu bir başlangıç yerini sona doğru yoksunluk, yoksulluk, mutsuzluk ve nefret gibi olumsuz duygulara bırakır ve okuru üzüntüye götürür. Romanın dokusu, Pestureau’nun deyimiyle *protéiforme* roman nitelenmesine uygun olarak, yani çok şekilli roman olmasını yansıtırcaasına, Chloé’nin hastalığıyla beraber zamansal ve uzamsal açıdan da tamamen değişken bir yapıya bürünür, esenlik hali yerini esenliksiz bir hale bırakır.

2014 yapımı filminden alınan bu karede de görüldüğü üzere, Chloé ile Colin’in bir bulutun içinde gezmeleri, insanların mutluluktan adeta bulutların üzerinde yürüyor gibi hissetmeleri durumunu somutlaştırmaktadır. Yine esenlikli bir uzam sergilenirken sadece onların dünyasında olasıdır bu, başkalarınınkinde değil izlenimi de uyanmaktadır. Sadece onlar için var olan, başkalarını hiçe sayan, umursamaz, bencil bir yaşantıya tanık olur izleyici ve elbette okur.

Romanın neredeyse her sayfasında okuru bir anda şaşırtacak derecede fantastik öge ve anlatımlarla karşılaşılırken, gülümseten ama aynı zamanda da düşündürülen kara mizah bölümlerine de rastlanmaktadır. Romanın başlangıç sayfalarında sabah temizliğini yapan baş kişi Colin’in banyo küvetini boşaltmak için gider kapağını açmak yerine küvete delik açması, ki filmde bu sahne Colin’in matkapla küveti delmesi şeklinde görüntülenir. Romanın 1984 tarihli Bahir Güran çevirisinde şöyle geçer :

“Küvetin dibinde bir delik açarak, banyodaki suyu boşalttı. Açık sarı kerpiçle boyanmış banyonun eğimli yeri, suyu tam alt kattaki kiracının çalışma masasının üzerine gelecek şekilde yönlendiriyordu. Kiracı da kısa süre önce Colin’e haber vermeden çalışma masasının yerini değiştirdi. Şimdi su erzak dolabının üzerine damlıyordu.”(Güran, 1984: 10)

Burada toplumsal yaşamda dikkat edilmesi gereken başkalarının hakkına saygı gösterme kuralına aykırı bir davranışın sergilenmesi söz konusudur. Aykırı olduğu kadar da saçma ve anlamsız bir davranış sergilenmektedir. Çok zengin olan Colin'in kendisinden aşağı düzeydekileri yok sayması, önemsememesi vurgulanmaktadır bu bölümde.

Henüz Chloé ile tanışmadan doğum günü kutlaması için arkadaşı Isis'in evine gider Colin, ama doğum günü Isis'in değil köpeği Dupont'undur. Giderken yolda geçenleri konu alan bir anlatımda şu satırlar geçer : "Ön planda, kaydırak oynayan iki yol işçisi vardı. Şişmanın göbeği başka kendi başka zıplıyordu. Taş yerine, kırmızı boyalı ve arkasındaki istavroz kim *bilir nerede kaybolmuş bir İsa kullanıyorlardı.*" (Güran, 36)

Yine bir toplum eleştirisi çıkar okurun karşısına bu satırlarda; zenginler, toplumun üst tabakasını oluşturan insanlar sahiplendikleri hayvanlara bile insanca davranırken, alt tabakadan sayılan işçilerin dini sembollerini ayaklar altına alması, din düşüncesinin toplumdaki yerinin çok aşağıda olduğunu gözler önüne sermektedir.

Colin, Chloé'yi ilk buluşmalarında nereye götüreceğini düşünürken çarpıcı bir kara mizahla karşımıza çıkar Vian. Şöyle ki : "*Sinemaya gitsek ... olmaz, istemez. Vekilhane ... hoşuna gitmez. Sığır yarışı ... korkar. Saint-Louis Hastanesi, girilmez, yasak. Louvre müzesi desen orada da oğlan peşinde koşan bir sürü ahlaksızın heykelleri var... olmaz...*" (Güran, 48) Görüldüğü gibi Colin oldukça sıradışı yerlere gitme fikrine sahip. Üstelik toplumsal kurumlarla da bir tür dalga geçer. Önemli kişiliklerin anıtlarını ve eserlerini kendince aşağılar bu bölümde.

Chloé ile ilk buluşmalarının anlatıldığı bölümde yol boyunca vitrinlere bakarak yürümeye koyuldukları betimlenir. Bazı kurumların reklamlarını içeren vitrinlerin birinde Çocuk Esirgeme Kurumu'nun propagandasını yapan bir resim vardır. Şöyle anlatır yazar gördüklerini : "*... vitrinde, kasap önlüklü şişman bir adam küçük çocukları boğazlıyordu. Burası da çocuk esirgeme kurumunun propaganda vitriniydi*" (Güran, 50). Oldukça çarpıcı bir içeriğe sahip olan bu anlatıdan anlaşılacağı üzere, Vian, görseldeki saçma görüntü ile anlatılmak istenen arasındaki karşıtlığı dile getirmektedir. Savaş sonrası dönemde kimsesiz kalmış çocukların sözde koruma altına alındığı kurumun örtük bir anlatımla aslında hiç de zannedildiği gibi bir yer olmadığını vurgulamaktadır. Okurun gözünde canlandırılan görüntüyle işaret edilmek istenen konu tamamıyla çelişkilidir. Romanın bu kesiti de tam bir kara mizah örneğidir.

Gezintilerine devam eden Colin ve Chloé çifti başka bir vitrinde şunları görür: "*Vitrinin içinde, kauçuk tekerlekler üstüne yerleştirilmiş yusuvarlak ve kabarık bir göbek duruyordu. İlan kısmında da şunlar yazılıydı "Eğer elektrikli ütülle ütülerseniz sizinki de böyle kırışksız olur."* (Güran, 50) Yine bir toplumsal sınıf eleştirisi dile getirilir bu satırlarda. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak yeni çıkan elektrikli ütülere sıradan insanlar sahip olamaz. Görseldeki yusuvarlak kabarık göbek ve tekerlek figürü zenginliğe işaret ederken, yine ancak böyle insanların elektrikli ütü alabileceğine de göndermede bulunmaktadır.

İlerleyen bölümlerde Colin ve Chloé evlenmeye karar verirler. Çok büyük, görkemli bir düğün yaparlar. Düğün töreni için harcanan paranın çokluğu herkesi memnun etmiştir. Vian bunu anlatırken de yine döneminin toplumundaki abartı ve aşırılıklara dikkat çekmektedir. Düğün törenindeki ilginç bir nokta da Hristiyan inancının kutsallarının bile parayla alakalı olarak eleştirilmesidir. Şöyle ki;

« ... Koridorun başındaki kapıyı delip dik açıyla dönüş yaptı vagoncuk ve yeşil bir ışıkta İsa belirdi. Korkunç bir sırtışı vardı, Alise Colin'e yapıştı. Örümcek ağları suratlarına sürünüyordu ve akıllarına dua parçaları geliyordu. İkinci görüntü Meryem, üçüncü de bir gözü morarmış, canı sıkın Tanrı'ydı. Colin duayı toparlayabilmişti ve Alis'e söyledi.» (Güran, 71)

Bu kesitte görüldüğü gibi kilise ve hristiyan inancının üç temel simgesi, İsa, Meryem ve Tanrı kavramları sanki sıradan, önemsiz varlıklara aitmiş gibi dile getirilir. Kutsal varlıkların küçümsenmesi, insanların yanında önemsizleşmesi, parayla satın alınabilen sıradanlaşmış

varlıklar haline gelmesi eleştirilir. Dini kavram ve geleneklerin o dönemin toplumunda sadece belli klişelerden oluştuğu, gerçek değerini yitirdiği üstü kapalı olarak dile getirilmektedir. “*Kilise bu haliyle bir tiyatro salonu bir müzikhol tarzında sadece görselliğe ve gösterişe dayalı bir yer gibi gösterilir. Din adamları inananların dini yaşamlarıyla uğraşmak yerine sadece gösteriş yapmakla meşguldürler.*” (Omelkovà, 2012:18).

Çalışmakla ilgili düşüncelerinde de kara mizah yapmaktadır yazar;

« Chloé – Neden o kadar horlamayla (aşığılamayla) bakıyorlar? ... Çalışmak öyle önemli bir şey değil ki...

- Öyle öğrenmişler bir kez, dedi Colin. Genellikle herkes bunu söyler, Aslında kimse iyi bir şey olduğunu düşünmez çalışmanın. Alışlagelmiş artık. Kötü bir şey olduğunu düşünmemek için çalışırlar... Makineler neden yapılamıyor, dedi Colin, onu bilmeli. Zaman kaybindan olsa gerek. İnsanlar yaşamak için zaman kaybediyorlar. Bu yüzden çalışacak zamanları kalmıyor ...

- Aslında tam tersi değil mi? Diye sordu Chloé.

- Hayır dedi Colin, makineleri yapacak kadar zamanları olsaydı, sonrası hiç bir şey yapmaları gerekmeyecekti. Yani çalışmamak için makineler kurmaya çalışacakları yerde, yaşamak için çalışıyorlar, demek istiyorum . (Güran, 80)

...

- Hayır dedi Colin, bu onların suçu değil. «İş kutsaldır, iyidir, güzeldir, her şeyden önce gelir ve yalnız çalışanların her şeye hakkı vardır» demişler onlara bir kez. Yalnız bunu söyleyenler onları hep çalıştırarak, sözü geçen bu haklardan hiçbir zaman yararlanmamalarını sağlayacak yolları bulmuşlar.” (Güran, 1981)

Bu kesitte yazar, çalışanları işten başka bir şey düşünmeyen ve zaten buna da hakkı olmayan varlıklar gibi düşünür. Aslında yukarıdaki anlatıda Colin in çelişkili ifadeleri, kimin yaşaması kimin çalışması hakkındaki kafa karışıklığını da göstermektedir. Toplumun bunu böyle gerektirdiğini, onlar için yaşamının çalışmaktan ibaret olduğunu dile getirerek yine toplumsal tabakalar arasındaki farklılığı vurgular. Çalışmak sadece işçilerin yapması gereken bir şeydir. Zenginler çalışmazlar sadece yaşarlar.

Başka bir bölümde düşünürler hakkındaki mizahi anlatım dikkat çeker;

“... Jean-Sol da yaklaşıyordu. Sokaktan fil sesleri geldi... Uzaktan, zırhlı bir tahtirevan içinde Jean-Sol’ün gölgesi belirmişti ve altındaki fil, buruşuk ve pütürlü sırtıyla kırmızı ışıpta garip bir yaratık gibiydi ...Fil geniş adımlarıyla kendine yol açıyor ve ezilengövdeler üzerinde tepinen dört keskin nişancının sesi yükseliyordu.” (Güran, 88)

Colin’in en yakın arkadaşı Nicolas’nın Jean-Sol Partr’a olan hayranlığının aslında tam bir saplantı olduğu elindeki her şeyini varını yoğunu onun kitaplarını almaya ve konferanslarına katılmaya harcamasından anlaşılakta, bu şekilde yine kişilerin tutkuları karşısındaki akıl almaz, abartılı davranışları eleştirilmektedir. “*Konferansa gelen Partr’ın görkemli gösterisi, filler, tahtirevan ve tuhaf korumalar, hayranlarının deyim yerindeyse göz kırpmadan öldürülmesi mizahın ötesinde tamamen saçma ve anlamsız bir yaşamın giderek kişileri nasıl esir aldığını ve yönlendirdiğini gözler önüne sermektedir.*” (Omelkovà, 2012: 28)

Yazarın, toplumsal kurumlardaki çarpıklığı vurgulayan başka bir kara mizah anlatısını Chloé’nin doktor kontrolüne gidişinin anlatıldığı 38. bölümde görüyoruz;

“... Yüz metre ötede bayılıcıların kokusunu duydular. Rüzgarlı günlerde bu koku daha da uzaklara kadar gelirdi. Kaldırımın yapısı değişiyordu, şimdi dar ve sık beton ızgaralarla örtülü, geniş ve düz bir kanal şekline gelmişti. ızgaraların altından safra ve irin, hatta bazen kan lekeli pamuk tamponlarını sürükleyen eter ve alkol karışımı akmaktaydı. Yarı pıhtılaşmış

uzun kan çizgileri, uçucu kokularını sağa sola sindiriyor, yarı kokuşmuş et parçaları fazla erimiş buzdağları gibi kendi üzerlerinde döne döne, ağır aksak geçiyorlardı.” (Güran, 122)

Alıntıda dile getirilen durum daha önce kurumlarla ilgili bölümde karşılaşılan durumla benzerlik göstermekte, aslında olması gereken ile olan arasındaki uyumsuzluk dile getirilmektedir. İnsan sağlığının söz konusu olduğu yerde tam tersine görüntülerin, okurun gözünde canlandırıldığı bu bölüm de de yazar yine okurken bile insanda tiksinti uyandıracak düzeyde bir kara mizah tablosu çizmektedir. Aynı bölümün devamında şu satırlar dikkat çeker:

“ Her evin önünde kanala doğru yönelmiş bir boru ağzı vardı ve orada oturanın ne doktoru olduğunu anlamak için, buradan dökülenlere birkaç dakika bakmak yeterliydi. Bir göz ters yüzü dönerek onlara bir an baktı ve sonra denizanası gibi yumuşak geniş bir pamuk yığınının altında kayboldu.” (Güran, 122)

Oraya sağlığına kavuşmak amacıyla giden Chloé'nin kendisini daha kötü hissettiğini devam eden satırlarda görmekteyiz. Çünkü anlatılanlar hiç de sağlıklı bir ortamda bulunacak, görülecek şeyler değildir. Tersine iç bulandıran, tiksinti yaratan, iğrenç görüntülerdir. Yazar bu kesitte sağlık kurumlarının da durumunun içler acısı halini dile getirmektedir. Acaba insanların iyileştirilmeye mi çalışıldığı; yoksa zaten birçok kurumla bozulmuş bir toplumda yaşama tutunmaya çalışan insanlar yok edilmeye mi çalışılıyor anlaşılmalıdır.

3. SÖZCÜKLERLE KARA MİZAH

Buraya kadar görülenler kurumların, kutsal kimlikli varlıkların ve kişilerin eleştirisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında yazarın dil kullanımında dilsel bazı öğelerle de kara mizaha başvurduğu gözlenmektedir. Örneğin romanın başında Colin, Chloé'yi nereye götüreceğini düşünürken kendi kendine konuştuğunda *Vekilhane*'ye gitmekten bahseder. Bu sözcüğün Fransızca karşılığı olarak Vian, *députodrome* sözcüğünü kullanmıştır. Aslında bu sözcük, at koşusu yapılan yer anlamındaki hipodrom sözcüğünü çağrıştırmaktadır. Bir tür *mot-valise* (bireşik sözcük) örneği denebilir bu sözcük için; *Député*: vekil ve *drome* : Yunanca koşu demek olan iki sözcüğün bileşimi olarak ortaya konmuştur. Çevirmen bunu Vekilhane olarak yorumlamıştır, hipodrom sözcüğünün yapmış olduğu çağrışımla, vekillerin koşturduğu yer olarak da düşünülebilir. Çünkü cümlenin devamında “hoşuna gitmez” diyerek sözünü sonlandırmıştır Colin. Aslında burada da milletvekillerinin bulunduğu meclisi farklı bir sözcükle adlandırarak vekilleri eleştirmiş, onları değersiz, itibarsız göstermeye çalışmıştır. Başka bir sözcük “*archeveche*” sözcüğüdür ki aslında *archeveque*'tir özgün hali ve başpiskopos (üst düzey din adamı) anlamındadır. Türkçeye Güran tarafından *miskopos* olarak çevirilmiş, baştaki *pis* yerine onun zıt anlamlısı *mis* konularak değiştirilmiştir Vian'ın *chevéque* yerine *chevéche* kullanımından hareketle. Bu anlamı vermenin altında din adamlarının düğündeki sözde iyi ve dindar görünümüne karşın aslında cenaze töreninde sergiledikleri ilgisiz ve din dışı tavırlarının etken olduğu düşünülmektedir. Olumlu olmanın aksine olumsuz bir anlam yüklenmektedir. Çeviride kullanılan *miskopos* sözcüğü de bir tür tersleme olarak, olumlu sözcüğün olumsuz yorumlanması olarak okura sunulur.

Yazarın kara mizah yaptığı başka bir konu da Jean-Sol'un kitaplarının isimleridir. Nedense bahsedilen kişi Jean-Paul Sartre olduğu halde onun felsefesini kitaplarının isimlerini tiksiniyecek derecede tuhaf şekilde değiştirerek eleştirmektedir. Bazı kitap isimleri yazar tarafından şöyle verilmektedir:

Kusmak Üstüne Paradoks – Paradox sur les déguelis

İç kabartısından önceki önseçim – Choix préalable avant le haut-le- coeur

Çiçeklerin Geçirtisi – Renvoie des fleurs

Küf Kokusu – Remugle

Kusmuk- Vomi

İnsanların saplantı derecesinde, neredeyse hastalık haline gelen bu tür bağlanmalarını gerek yazarın ismini değiştirmesiyle, gerekse kitap adlarını farklı sözcüklerle kullanmasıyla eleştirmekte, bu toplumsal aşırılığı da hoş görmemekte ve böylece göz önüne sermektedir. Bu kitapların okuru ancak karamsarlığa, bunalıma ve belki de isyana sürükleyeceği izlenimi uyandırılır okur üzerinde. Gerçekten kitap adlarının okuru esenlikli anlamda etkileyecek hiçbir yanı yoktur. Örneğin Vomi (Kusmuk) sözcüğü, Sartre'ın özgün romanı La Nausée (Bulantı)'ye öykünülerek yazılmış olsa da tam karşılığını vermemekle beraber ses yapısı bakımından da kulağa hoş gelmemekte, anlamsal olarak da tiksinti uyandırmaktadır.

4.SONUÇ

Buraya kadar hayal ve kurgunun, şiirsellikle saçma ve bunalımın nasıl iç içe geçtiği ve neredeyse baştan sona kara mizah kılıfına nasıl büründüğü incelenmeye çalışıldı. Romanın hemen hemen her sayfasında karşılaşılan ve gülümseten, ardından okurun kafasında soru işareti oluşturan, toplumun sosyo-kültürel yapısına ilişkin ince alaylar, yazarın yaşadığı döneme ayna tutmakta ve okura o dönemi açık ve net olarak göstermektedir.

Romanın geneline egemen olan mizah tarzı, öncelikle sadece gülümseten ve anlamsız, saçma bir yapıya sahiptir. Örneğin romanın başlığı, Colin'in göz kapaklarını kesmesi, su musluğundan yılan balığının gelmesi, evde bir farenin insan gibi davranması, bulutla gezintiye çıkmak gibi okurun pek anlam veremediği fantastik öğeler bu düşünceyi güçlendirmektedir. Yukarıda incelenen kesitlerde ise anlatı giderek oldukça sert, olumsuz ve karamsar bir kara mizaha dönüşmektedir. Olayların sert ve yıkıcı bir üslupla ele alınmış olması yazarın yaşadığı dönemin gerçeklerini yansıtan bir yazınsal bağlamı göz önüne koymaktadır. Romanın 1947 yılında yayımlandığı düşünülürse, savaş sonrası toplumsal yıkımın ve çöküşün ancak böylesine güldürürken düşündürülen bir üslupla anlatılmasının ne denli yerinde olduğunu anlamayı kolaylaştırır. Buna karşın yazarın aldığı tepkiler öylesine şiddetlidir ki diğer romanlarını takma adlarla yayımlamasına neden olmuşlardır.

Kara mizah içeren bölümlerin üzücü ve iç karartıcı durumları ifade ettiği görülmektedir. Öyle ki yazar donuk bir gülümsemeyle, kurum ve olaylarla neredeyse alay etmekte, onların ciddiyetini ve önemlerini yok saymakta, değersizleştirmektedir. Bazı bölümlerde kişiler neredeyse karikatürize edilirler. Gerçek yaşamla ilgisi olmayacak düzeyde fantastik bir görünüme bürünürler. Aslında 40'lı 50'li yılların hareketli *Boogie Woogie* dansının Vian'ca karşılığı olan *Biglmoi* dansı sırasında Nicolas ve Colin'in müziğin ritmine göre bütün vücutlarının esnek bir şekilde kıvrılması, gah uzayıp gah kısalması; paten alanındaki kuş başlı insanlar bu karikatürel dünyanın en güzel örnekleri olarak okurun karşısına çıkar.

Kara mizah anlatımının en sert ve yıkıcı olduğu bölüm ise Chloé'nin ölüm töreninde tabutu taşıyanların tavırlarının anlatıldığı bölümdür. Oldukça önemsiz ve özensizce, oradan oraya savrulmuş, saçma sapan şarkılar söylenerek taşınan tabut sonunda fakirler mezarlığı denen bir bataklığa getirilir ve oraya gömülür. Aslında buna gömülmek de denemez, atılır sadece. Bunun nedeni ise Colin'in romanın başında anlatılan görkemli düğün töreninde harcadığı kadar parayı cenaze törenini yapmak için harcamamasıdır. Az parayla ancak bataklığa fırlatılan bir tabuttan ibarettir bütün tören.

Diğer romanlarında olduğu gibi "Günlerin Köpüğü'nde de toplum ve toplumsal kurumlarla çok ciddi olmakla beraber komik bir dille alay eder. Her türlü çirkinliği, aykırılığı ve sıradışılığı korkusuzca kaleme alır. Romanın başında dediği gibi; "güçlü bir romandır, çünkü yaşanmış bir olayı anlatır. Yaşanmış bir olaydır, çünkü baştan sona ben düşündüm bunu" (Güran, 1984) . Yazar bütün bir romanı kafasında kurgulamış olmasıyla zaten onu gerçekleştirmiş, yaşanmışlık katmıştır kendince. Romandaki fabrika programlanmış bir felakettir, silahlar insan kaniyle beslenir, kilise insanların içinde bulunduğu koşullardan çok, parayla ilgilenir, dinin masumların katledilişine bir yanıtı yoktur. Vian bu eseriyle toplumdaki her türlü çarpıklığa, olumsuzluğa, yönetenlere ve hatta yönetilenlere, kısaca halkın ta kendisine karşı bir başkaldırı sergilemektedir.

Bunca olumsuzluğu gözler önüne sermekteki amacı nedir Vian'ın? Neden her türlü çarpıklığı, insanları belki de tiksindirecek derecede açıkça anlatır? Yaşadığı çağ göz önünde bulundurulursa yanıt vermek pek de zor olmayacaktır. Çünkü yazar insanların bilinçlenmesini istemektedir. Yanlışlıkların, hak ihlallerinin görmezden gelinmesine göz yummaz; tam tersine herkesin bu toplumsal kokuşmaya karşı tavır almasını sağlamaya çalışır. Bütün romanlarındaki çirpinişi de bu yüzdendir. Her şeye rağmen Vian, ölümlü olduğu kadar, yaşayan ve yaşanan bir dünya yaratmaya çalışmaktadır; tıpkı romanın sonundaki yetimhaneden gelen çocukların, yaşadıkları zorluklara aldırmandan şarkı söylemeleri gibi.

KAYNAKÇA

- Aşılıoğlu, B. (2013), "Mizahın Anlamı ve Eğitimdeki yeri", **Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Eğitim Felsefesi Özel Sayısı I.
- Birgander, P., (1981), **Boris Vian, Romancier, Etude des techniques narratives**, CWK Gleerup, Copenhague.
- Cayol, Cécile, (2012), **L'inclassable Boris Vian**, Bnf, Paris.
- Omelkova, Jana, (2012), *Le Comique dans les romans de Boris Vian*, (Yayımlanmamış Yük. Lis. Tezi), Universitas Marasrykiana Brunensis.
- Pestureau, G., (1985), **Dictionnaire des Personnages de Vian**, Cristian Bougeois, Paris
- Sarıca, N., (1992), *Univers Fantastique Dans l'Ecume des Jours de Boris Vian*, (Yayımlanmamış Yük. Lis. Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Erzurum.
- Vian, B., (1984) **Günlerin Köpüğü**, (Çev. Bahir Güran), e yayınları, Ankara.